

MICHAŁ MURASZKO
(Instytut Historii UAM w Poznaniu)

NERINGOWSKIE OPRAWY TRZECH DRUKÓW Z KSIĘGOZBIORU OPATA TRZEMESZEŃSKIEGO WOJCIECHA MIELIŃSKIEGO¹

Dawny księgozbiór opata trzemeszeńskiego Wojciecha Mielińskiego h. Wczele (zm. 1621), podobnie jak kolekcje książkowe wielu innych polskich dostojników kościelnych, uległ w ciągu wieków znacznemu rozproszeniu. Jego pozostałości znaleźć można obecnie między innymi w Bibliotece Kórnickiej PAN (kilkadziesiąt dzieł)², w gnieźnieńskim Archiwum Archidiecezjalnym [dalej: AAG] (13 woluminów)³, a także w Bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk⁴, Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu⁵ oraz Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu⁶ (po dwa woluminy). Zachowane do naszych czasów szczątki zasobnego z pewnością niegdyś zbioru nie stanowiły jak dotąd przedmiotu szerszych badań. Pewne uwagi, dotyczące „kórnickich” egzemplarzy, znaleźć

¹ Tekst powstał w ramach realizacji grantu „Inwentaryzacja zasobu Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie”, finansowanego z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki MNiSW (nr 11H 12 0179 81), kierownik dr Piotr Pokora (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

² Zob. J. K o w a l c z y k, *Jak czytał Witruwiusza Wojciech Mieliński opat z Trzemeszna. Uwagi o jego księgozbiorze*, [w:] *Muzeum i twórca. Studia z historii sztuki i kultury ku czci prof. dr. Stanisława Lorentza*, red. K. M i c h a ł o w s k i, Warszawa 1969, s. 357.

³ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie [dalej: AAG], sygn. BK 3; BK 219; BK 314; BK 861; BK 988; BK 1172; BK 1520; BK 1522; BK 1535; BK 1634; BK 1682; BK 3445; BK 9965.

⁴ Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk [dalej: Biblioteka PTPN], sygn. 20612. I; 22984. I; zob. [online] <http://www.ptpn.poznan.pl/oprawy/> [dostęp: 11.06.2017].

⁵ Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, sygn. SD 2339 I; SD 41614 I. Za informacje o tych woluminach autor składa podziękowanie mgr. Jakubowi Łukaszewskiemu (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu).

⁶ Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu [dalej: BR w Poznaniu], sygn. II.M.c.13; III.J.a.6. Autor składa podziękowanie za informacje o tych woluminach dr. Arkadiuszowi Wagnerowi (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) oraz mgr. Dorocie Gołębskiej (Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu).

można w artykule Jerzego Kowalczyka⁷, którym posiłkował się następnie biograf trzemeszeńskiego opata – Włodzimierz Dworzaczek⁸.

Umiłowanie książki opatrzonej pięknie zdobioną oprawą nie było w rodzinie Mieleńskich czymś odosobnionym. Dla przykładu, ojciec Wojciecha – Krzysztof (zm. ok. 1606), stolnik kaliski, posiadał w swej kolekcji wenecki druk z 1554 roku, który oprawiono dwa lata później w niezidentyfikowanej introligatorni poznańskiej⁹. Górną okładzinę tego woluminu, oznaczoną superekslibrisem właściciela, zdobi dekoracja w modnym wówczas typie aldyńskim¹⁰. Bogatą zapewne biblioteką mógł poszczycić się stryj Wojciecha – Aleksander (zm. 1584), opat trzemeszeński (od 1557) oraz nominat na biskupstwo wendeńskie (inflanckie)¹¹. Ostatnie badania ujawniły, że duchowny ten był właścicielem ksiąg, których okładziny wpisują się w różne charakterystyczne dla XVI stulecia formuły dekoracji. Obok typowych dla wielkopolskiego introligatorstwa dzieł nawiązujących do niemieckiego renesansu posiadał on także oprawy w typie architektonicznym oraz aldyńsko-grolierowskim¹². O bibliofilskich skłonnościach drugiego ze stryjów Wojciecha – Erazma (zm. 1579), kanonika gnieźnieńskiego, krakowskiego, poznańskiego i kruszwickiego świadczy okazały superekslibris, którym oznaczono oprawę należącego doń weneckiego druku z 1569 roku¹³. Nie dziwi zatem to, że również w księgozbiorze Wojciecha znalazły się cenne woluminy, posiadające bogato zdobione oprawy. Warto przy tym nadmienić, że wpływ na kształtowanie się stosunku do książki

⁷ J. K o w a l c z y k, dz. cyt., s. 357–363.

⁸ W. D w o r z a c z e k, *Mieliński (Mieleński) Wojciech h. Wczele*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, s. 778.

⁹ Biblioteka PTPN, sygn. 20612. I; zob. [online] <http://www.ptpn.poznan.pl/oprawy/> [dostęp: 11.06.2017]. Książka trafiła następnie do zbiorów Wojciecha. Na temat życia i działalności jego ojca zob. W. D w o r z a c z e k, *Mieliński (Mieleński) Krzysztof h. Wczele*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, s. 775–776.

¹⁰ Zob. A. W a g n e r, *Oprawy ksiąg Andrzeja Opalińskiego*, [w:] *Księgozbiór wielkopolskiego magnata. Andrzej Opaliński (1540–1593)*, red. t e n ż e, Poznań 2011, s. 153; t e n ż e, *Introligatorstwo poznańskie XVI wieku jako historyczno-artystyczna «terra incognita»*, [w:] *Sztuka w Wielkopolsce*, red. M. B ł a s z c z y Ń s k i, B. G ó r e c k a, M. G ó r e c k i, A. P a r a d o w s k a, Poznań 2013, s. 73; t e n ż e, *Włoskie wpływy w polskim introligatorstwie XV–XVI wieku*, [w:] *Tegumentologia polska dzisiaj*, red. A. W a g n e r, Toruń 2015, s. 98.

¹¹ Zob. W. D w o r z a c z e k, *Mieliński (Mieleński) Aleksander h. Wczele*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, s. 774–775; zob. także J. K o w a l c z y k, dz. cyt., s. 358.

¹² M. M u r a s z k o, *Oprawy trzech ksiąg opata trzemeszeńskiego Aleksandra Mieleńskiego* [w druku]. Warto nadmienić, że przynajmniej jeden wolumin należący do księgozbioru Aleksandra wzbogacił następnie bibliotekę Wojciecha (BR w Poznaniu, sygn. II.M.c.13).

¹³ AAG, sygn. BK 1198; zob. P. P o k o r a, M. M u r a s z k o, *Skarby drukarstwa i introligatorstwa ze zbiorów dawnej Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie. Katalog wystawy w Bibliotece Raczyńskich, Poznań 5–30 maja 2015*, Poznań–Gniezno 2015, s. 22–23; A. W a g n e r, *Superekslibris polski. Studium o kulturze bibliofilskiej i sztuce od średniowiecza do połowy XVII wieku*, Toruń 2016, s. 224. Na temat Erazma Mieleńskiego zob. J. K o r y t k o w s k i, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych*, t. 2, Gniezno 1883, s. 618–619.

musiały wyrzec na Mielińskim także zagraniczne studia, początkowo prawdopodobnie na jednym z uniwersytetów niemieckich, następnie zaś w Italii¹⁴.

Jak już odnotowano, przynajmniej 13 woluminów z przedstawianej kolekcji trzemeszeńskiego opata przechowywanych jest obecnie w zbiorach AAG¹⁵. Sześć z nich przeoprawiono w XVIII oraz XIX stuleciu¹⁶, pozostałe zachowały natomiast oryginalne oprawy, które wykonano w 2. połowie XVI i początku XVII wieku¹⁷. Wydaje się przy tym, że większość powstała w introligatorniach wielkopolskich. Trzy z tych ksiąg oprawiono z dużym prawdopodobieństwem w poznańskiej pracowni Melchiora Neringa (zm. 1587)¹⁸. Dzieła te, będące przedmiotem niniejszych rozważań, doliczyć można do kilkudziesięciu znanych obecnie opraw, które przypisuje się wspomnianemu rzemieślnikowi¹⁹. Wojciech Mieliński staje się jednocześnie kolejnym, znanym z imienia klientem wymienionego warsztatu. Warto przy tym nadmienić, że zaopatrywali się w nim między innymi tacy miłośnicy książki jak Erazm Gliczner (zm. 1603), Benedykt Herbest (zm. 1598), Andrzej Opaliński (zm. 1593) czy wspomniany już Aleksander Mieliński²⁰.

Trzy prezentowane niżej oprawy zostały sporządzone z fazowanych desek bukowych, które powleczono brązową skórą i wyposażono w zapięcia mosiężno-skórzane. Księgi zszyto na trzy (dwa podwójne i pojedynczy) lub cztery (podwójne) zwięzy sznurów, a ich garby wyznaczono liniami strychulcowymi, tworząc wyzbyte dekoracji kompartymenty. Wszystkie woluminy zostały zaopatrzone w kapitałki wyszywane kremową i brązową nicią.

Pierwsza z opraw chroni koloński druk *De probatis sanctorum historiis* (t. 1) z 1570 roku²¹. Jego stronę tytułową opatrzone wpisem własnościowym, który wskazuje na przynależność książki do biblioteki trzemeszeńskiego opata: „Albert[i] Mielinski Abbat[is] Tremesn[ensis]”²². Dekoracja górnej (il. 1) i dolnej okładziny oprawy została oparta na

¹⁴ Zob. J. K o w a l c z y k, dz. cyt, s. 358.

¹⁵ Niewykluczone, że dalsze prace inwentaryzacyjne prowadzone w zbiorach AAG pozwolą na identyfikację kolejnych ksiąg należących niegdyś do biblioteki Wojciecha Mielińskiego.

¹⁶ AAG, sygn. BK 219; BK 988; BK 1520; BK 1535; BK 1634; BK 9965.

¹⁷ AAG, sygn. BK 3; BK 314; BK 861; BK 1172; BK 1522; BK 1682; BK 3445.

¹⁸ AAG, sygn. BK 3; BK 1522; BK 1682. Na temat życia i działalności Melchiora Neringa zob. np. *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 4: *Pomorze*, oprac. A. K a w e c k a - G r y c z o w a, K. K o r o t a j o w a, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, s. 272–291; Z. S k o r u p s k a, *Nering Melchior*, [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. T r e i c h e l, Warszawa–Łódź 1972, s. 622–624; J. S ó j k a, *Nering Melchior*, [w:] *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. A. G ą s i o r o w s k i, J. T o p o l s k i, Warszawa–Poznań 1981, s. 509; M. K r u p a, *Nering Melchior*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 13, Lublin 2009, kol. 930–931.

¹⁹ A. W a g n e r, dz. cyt, s. 159.

²⁰ Tamże, s. 155–162; M. M u r a s z k o, *Wybrane oprawy starodruków ze zbiorów dawnej biblioteki klasztornej cystersów w Wągrowcu* [w druku]; t e n ż e, *Oprawy trzech ksiąg...*

²¹ AAG, sygn. BK 1522 (dawna sygn. E 158).

²² Umieszczone w trzech omawianych woluminach wpisy własnościowe, w których Wojciech występuje już jako opat, musiały zostać naniesione najwcześniej w 1583/1584 roku, a zatem, jak się okaże, przy-

1. Oprawa starodruku z 1570 roku (górna okładzina), Melchior Nering, Poznań, AAG, fot. Mikołaj Macioszek

jednakowo rozplanowanej kompozycji ramowej, którą opracowano niemal w całości w technice ślepego wycisku (tłoczenia) przy pomocy: strychulca, dwóch radełek oraz tłoków literniczych. W zewnętrznej ramie każdej z okładek wkomponowano wyciski radełka z czterema scenami biblijnymi (Zwiastowanie, Chrzt w Jordanie, Zmartwychwstanie, Ukrzyżowanie), które rozgraniczają ramki z napisami (VIRGO MARI[a] // DEI MATER, HIC EST FILI//VS MEVS DI[lectus], MORS ERO // MORS TVAO[!], ECCE AGNVS // DEI QVI TOL[lit peccata mundi]) oraz roślinna dekoracja. Wewnętrzną ramę udekorowano radełkiem z personifikacjami czterech cnót: FIDES [Wiara], PACIEN[tia]

najmniej kilka lat po sporządzeniu opraw. Istnieje możliwość, że Melchior Nering wykonał przedstawiane dzieła dla kogoś innego (na przykład wspomnianego już Aleksandra Mielińskiego), a Wojciech wcielił je do swej kolekcji w późniejszym czasie. Należy przy tym podkreślić, że prezentowane księgi nie zostały opatrzone notami proveniencyjnymi, które mogłyby wskazywać na poprzedzających Wojciecha właścicieli.

[Cierpliwość], CHARIT[as] [Miłość], SPES [Nadzieja]. Powierzchnię pomiędzy postaciami wypełniają ramki z podpisami oraz ornament arabeskowy. W przypadku okładziny górnej, powyżej oraz poniżej górnej listwy wewnętrznej ramy, wyciśnięto złożony napis: DE PROBATA SAN//[c]TORVVM SVRI. Prostokątne zwierciadła (ujęte każdorazowo w cztery listwy) ozdobiono dwoma pionowymi pasami radełkowań, które wyciśnięto ze wspomnianego już narzędzia z wizerunkami czterech cnót.

Omawiane dzieło łączy się w literaturze przedmiotu z pracownią Melchiora Neriniga²³. Taką atrybucję potwierdza bliższa analiza dekoracji jego okładek. Wydaje się, że przedstawionym wyżej radełkiem z czterema scenami biblijnymi ozdobiono także oprawę woluminu należącego pierwotnie do zbiorów Erazma Glicznera, którą Arkadiusz Wagner przypisuje warsztatowi wymienionego introligatora²⁴. Warto ponadto dodać, że wyciski tego narzędzia znajdują się również na oprawie księgi będącej niegdyś własnością Aleksandra Mielnińskiego, którą należy łączyć z okresem poznańskiej aktywności wspomnianego rzemieślnika²⁵.

Druga z opraw zabezpiecza cenny bazylejski druk *Novus orbis regionum ac insularum veteribus incognitarum*, który ukazał się w 1555 roku²⁶. Na jego przynależność do kolekcji Wojciecha wskazuje jedna z not proveniencyjnych, umieszczonych na stronie tytułowej: „Albertus[!] Mielinski Abbat[is] Trem[esensis]”. Kompozycja górnej okładziny oprawy (il. 2), opracowana niemal w całości w technice ślepego wycisku, opiera się na zewnętrznej ramie, którą sporządzono przy użyciu strychulca oraz radełka z figuralną dekoracją. Składają się na nią wyobrażenia Zmartwychwstałego Chrystusa i św. Jana Ewangelisty z czterema ramkami, w których umieszczono napisy identyfikacyjne (SALVA[tor], IOHA[nnes]) oraz biblijne cytaty (DATA E//ST MIC[hi!] omnis potestas], ECCE AG//NVS DE[i])²⁷. Powierzchnię pomiędzy postaciami i ramkami wypełnia arabeska. Pasy radełkowe, wkomponowane w ramę wewnętrzną górnej okładziny, przedstawiają dwa medaliony z popiersiami Owidiusza (OVIDIVS) i Cyncerona (M[arcus] T[ullius] CICERO) oraz tarcze herbowe z orłem i skrzyżowanymi kluczami (tzw. małym herbem Poznania), które oddziela roślinna dekoracja. Powyżej oraz poniżej wspomnianej ramy utworzono poziome listwy. W górnej z nich umieszczono złożony skrót tytułu oprawionego druku: NOVVS ORBIS²⁸. Otoczone czterema listwami zwierciadło ozdobiono dwoma pionowymi pasami radełkowań, które wyciśnięto narzędziem z wyobrażeniami Chrystusa i św. Jana Ewangelisty. Przez sam środek zwierciadła poprowadzono dodatkowo pionową listwę. Niemal analogicznie udekorowano dolną okładzinę woluminu.

²³ Zob. Z. M o c a r s k i, *Książka w Toruniu do roku 1793. Zarys dziejów*, Toruń 1934, s. 36, przyp. 167.

²⁴ Zob. *Informator o zbiorach i działalności Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*, red. L. P l u t a, T. S z y m o r o w s k a, K. W y s z o m i r s k a, Toruń 2008, s. 47, 50; A. W a g n e r, dz. cyt., s. 159 oraz przyp. 30. Warto dodać, że również Anna Lewicka-Kamińska łączyła omawiane radełko (sceny biblijne) z Melchiorem Neringiem. Jak wynika z wykonanych przez nią ołówkowych przerysów, było ono używane zarówno w poznańskim, jak i toruńskim okresie aktywności rzemieślnika; zob. Biblioteka Jagiellońska [dalej: BJ], sygn. Przyb. 115/80; Przyb. 118/80.

²⁵ AAG, sygn. BK 5932; M. M u r a s z k o, *Oprawy trzech ksiąg...*

2. Oprawa starodruku z 1555 roku (górną okładziną), Melchior Nering, Poznań, AAG, fot. Mikołaj Macioszek.

Użycie radełek z przedstawieniami Chrystusa i św. Jana oraz Owidiusza i Cyncerona wskazuje, że prezentowane dzieło zostało wykonane najprawdopodobniej w pracowni Melchiora Neringa. Wyciski wymienionego narzędzia z wizerunkami Zbawiciela i Ewangelisty znajdują się na oprawie sporządzonej w 1564 roku dla Benedykta Herbesta²⁹. To-

²⁶ AAG, sygn. BK 1682.

²⁷ Warto odnotować, że przerysy okładek opraw zachowane w spuściźnie po Annie Lewickiej-Kamińskiej wskazują, że także to radełko powędrowało wraz z Melchiorem Neringiem do Torunia; BJ, sygn. Przyb. 118/80; zob. A. W a g n e r, dz. cyt., s. 159 oraz przyp. 28; zob. także E. L a u c e v i ċ i u s, *XV–XVIII a. knygy įrišimai Lietuvos bibliotekose*, Vilnius 1976, nr 323.

²⁸ Wiersz kończą dwa nakładające się na siebie wyciski litery „S”.

²⁹ AAG, sygn. BK 1599; M. M u r a s z k o, *Wybrane oprawy starodruków....*

warzyszą im pasy dekoracji, które opracowano wspomnianym już wyżej „neringowskim” radełkiem z czterema scenami biblijnymi. Centrum zwierciadła górnej okładziny oprawy ozdobiono prostokątną plakietą z przedstawieniem Zmartwychwstania. Wycisk tej plakiety, a także wyciski radełek z wyobrażeniami Chrystusa i św. Jana Ewangelisty oraz Owidiusza i Cycerona znajdują się na oprawie paryskiego druku z 1562 roku, który także należał niegdyś do zbiorów Benedykta Herbsta³⁰.

3. Oprawa starodruku z 1570 roku (górna okładzina), Melchior Nering, Poznań, AAG, fot. Michał Muraszko.

Ostatnia z opraw chroni antwerpski druk *Officium missae* z 1570 roku³¹. Na jego stronie tytułowej umieszczono wpis proveniencyjny, wskazujący na przynależność książki do biblioteki Wojciecha Mielńskiego: „Albert[i] Mielinskij Abb[atis] Tremesnen[sis]”. Dekoracja górnej okładziny oprawy (il. 3) została niemal w całości sporządzona w tech-

³⁰ AAG, sygn. BK 1547.

³¹ AAG, sygn. BK 3.

nice wycisku złożonego. Składają się na nią dwie koncentryczne, podwójne, linearne ramy strychulcowe. W górnej strefie okładziny umieszczono skrót tytułu oprawionego druku: OFFICIVM MIS[sae]. Centrum zwierciadła ozdobiono natomiast prostokątną plakieta z sceną kuszenia Adama i Ewy, poniżej której znajduje się ramka z biblijnym cytatem: INOBEDIENOIA[!] VNI[us]. Całość dopełnia sześć wycisków tłoka z motywem floralnym. Zdobienia dolnej okładziny oprawy opracowano w technice ślepego wycisku. Opierają się one na ramie udekorowanej radełkiem z czterema medalionami popiersiowymi, które rozgranicza arabeska (il. 4)³². W prostokątne zwierciadło wkomponowano tutaj trzy pionowe pasy z ornamentem plecionkowym.

Na powstanie omawianego dzieła introligatorskiego w warsztacie Melchiora Neringa wskazują wyciski radełka z medalionami popiersiowymi. Zdobienia wykonane tym narzędziem znajdują się również na wspomnianej już poznańskiej oprawie księgi należącej niegdyś do Aleksandra Mielińskiego³³.

Pewne trudności nastęrcza uchwycenie momentu wykonania zaprezentowanych wyżej opraw. Wojciech Mieliński mieszkał i gromadził swój księgozbiór w Poznaniu³⁴. Wydaje się zatem, że głównie w tym mieście należałoby szukać introligatorów, z których usług korzystał. Aktywność Melchiora Neringa można podzielić na trzy okresy: poznański (1559–1579), grodziski (1579–1581) i toruński (1581–1587). Wiadomo przy tym, że niektórymi narzędziami posługiwał się on zarówno na początku, jak i pod koniec swej introligatorskiej działalności. W literaturze przyjmuje się, że omówiona wyżej oprawa kolońskiego druku z 1570 roku została sporządzona w nadwarciańskim grodzie w przedziale lat 1568–1578/79³⁵. Najpewniej również w Poznaniu powstało drugie z przedstawionych dzieł, które zabezpiecza bazylejski druk z 1555 roku. Przesłanką ku takiemu założeniu może być papier poznańskiego pochodzenia (znaczony filigranem przedstawiającym tarczę herbową z orłem i skrzyżowanymi kluczami), z którego wykonano wyklejki woluminu³⁶. Warto przy tym wspomnieć, że toruńskie druki Melchiora Neringa tłoczono głównie na papierze lokalnej proveniencji³⁷. Gdy pod koniec lat 70. opuszczał on Poznań, był już niewątpliwie kojarzony ze środowiskiem reformatorskim. Rodzi się zatem pytanie, czy Wojciech Mieliński (od 1584 roku opat w Trze-

³² Radełkiem tym oraz plakieta z sceną kuszenia Adama i Ewy ozdobiono również oprawę kolońskich druków z 1573 roku – wolumin nabyto w 1575 roku w Toruniu (AAG, sygn. BK 81).

³³ AAG, sygn. BK 5932; M. M u r a s z k o, *Oprawy trzech ksiąg*....

³⁴ Zob. J. K o w a l c z y k, dz. cyt., s. 358.

³⁵ AAG, sygn. BK 1522 (dawna sygn. E 158); Z. M o c a r s k i, dz. cyt., s. 36, przyp. 167.

³⁶ Zob. przerysy zbliżonych filigranów: C. M. B r i q u e t, *Les Filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*, t. 1, Genève 1907, nr 1154; *Papiernie w Polsce XVI wieku. Prace Franciszka Piekosińskiego, Jana Ptaśnika, Kazimierza Piekarskiego. Powtórnie wydał i uzupełnił Włodzimierz Budka*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, nr 247; zob. także J. S i n i a r s k a - C z a p l i c k a, *Filigrany papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969, s. 17–18.

³⁷ J. S i n i a r s k a - C z a p l i c k a, *Papier druków oficyn gdańskich i toruńskich XVI i XVII w.*, „Roczniki Biblioteczne” 18, 1974, z. 1–2, s. 279, tab. 2.

mesznie) korzystałby nadal z usług związanego z tym kręgiem rzemieślnika? Zapoznanie się ze wszystkimi zachowanymi oprawami woluminów duchownego pozwoliłoby być może na rozwiązanie tych wątpliwości.

4. Wycisk radełka na oprawie starodruku z 1570 roku (dolna okładzina), Melchior Nering, Poznań, AAG, fot. Michał Muraszko.

Podsumowując, należy przyjąć, że trzy zaprezentowane wyżej oprawy wykonano najpóźniej pod koniec siódmej dekady XVI stulecia w poznańskim warsztacie Melchiora Neringa. Warto przy tym odnotować, że kompozycje górnych oraz dolnych okładek dwóch z nich, sprowadzające się do koncentrycznych ram z dekoracją radełkową oraz pustych listew, nawiązują do wzorców rozpowszechnionych w renesansowym introligatorstwie niemieckim³⁸. Taki schemat kompozycyjny był zresztą typowy dla dzieł sporządzanych w poznańskim okresie aktywności wymienionego rzemieślnika³⁹.

MELCHIOR NERING'S BINDINGS OF THREE PRINTS
FROM THE PRIVATE LIBRARY
OF THE ABBOT OF TRZEMESZNO, WOJCIECH MIELIŃSKI

SUMMARY

This article describes the bindings of three sixteenth-century prints that once belonged to the rich collection of Wojciech Mieliński, who was the Abbot of Trzemeszno and who died in 1621. The decoration of these bindings indicates that they most probably came from Melchior Nering's bookbinding workshop while that craftsman was still connected with Poznań. The three volumes in question are currently kept in the Archdiocesan Archives in Gniezno.

SŁOWA KLUCZOWE:

Wojciech Mieliński, Trzemeszno, Melchior Nering, Poznań, introligatorstwo, tegumentologia

KEYWORDS:

Wojciech Mieliński, Trzemeszno, Melchior Nering, Poznań, bookbinding, tegumentology

³⁸ Zob. K. P i e k a r s k i, *Książka w Polsce XV i XVI wieku*, [w:] *Kultura staropolska*, Kraków 1932, s. 366; M. K r y n i c k a, *Oprawy książkowe z herbami ostatnich Jagiellonów w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie*, „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie” 12, 1980, s. 33–34; zob. także A. W a g n e r, *Wolumin z księgozbioru Mikołaja Korycińskiego z rękopiśmiennym fragmentem tekstu Filipa Melanchtona*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 58, 2014, s. 130–132.

³⁹ Zob. A. W a g n e r, dz. cyt., s. 159–161.